

ONA TILI DARSLARIDA O‘ZBEK TILINI XORIJIY TILLAR BILAN QIYOSLASHDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Murodova Saodat Uyg’un qizi

Buxoro davlat Pedagogika instituti

II bosqich magistri.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ona tili darslarida o‘zbek tilini xorijiy tillar bilan qiyoslashdan foydalanib dars jarayonini tashkil qilishning ahamiyati ilmiy-nazariy tahlil qilingan.

***Kalit so‘zlar:** Innovatsiya, dars, tipologiya, til qatlami, differensial belgilar, tipologik xususiyatlar, universalizm, til qonunlari, umumlashtirilish, ona tili darslari, o‘zbek tili, xorijiy til va DTS hokazo.*

O‘zbek tili mustaqil O‘zbekiston Respublikasining davlat tili bo‘lib, uning umumiy o‘rta ta’lim maktablarda o‘qitilishi davlat ahamiyatiga molik ijtimoiy, iqtisodiy va ma’naviy ahamiyatga ega. Yoshlarda ijodiy tafakkur, ijodiy izlanish, mavjud imkoniyatlardan eng maqbulini tanlash, tilimizning boy imkoniyatlaridan nutq sharoitiga ko‘ra to‘g‘ri, o‘rinli va samarali foydalanish malaka va ko‘nikmalarini singdirish, ularni milliy qadriyatlarimiz, udum va an‘analarimiz ruhida tarbiyalashda maktab ona tili kursining tutgan o‘mi va imkoniyatlari benihoya kattadir. Ayniqsa, mustaqil Respublikamiz uchun tadbirkor va ijodkor insonni tayyorlash masalasi o‘ta muhim vazifa bo‘lib turgan bir sharoitda bu fanning o‘qitilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabda «Ona tili»ni o‘quv fani sifatida o‘qitishning ijtimoiy ahamiyati shundaki, jamiyatimiz, xalqimiz, millatimiz ravnaqining kelajagi, uning gullab-yashnashi bugun maktab partasida o‘tirgan yoshlarning mustaqil turmushga, nutqiy faoliyatga, yuksak madaniyat bilan so‘zlasha olishga qay darajada tayyorlashaniga

bogʻliq. Chunki soʻz qudrati insoniyat tarixida hamma vaqt yuksak qudratga ega boʻlgan.

Jamiyat rivojlangan sari xalqning madaniyat darajasi ortib boradi. Madaniy hayotning rivoji avvalo jamiyat aʼzolarining madaniy soʻzlashuvga boʻlgan ehtiyojining ortib borishi bilan belgilanadi. Yoshlarda yuksak nutq odobini tarbiyalash maktab ona tili kursi zimmasiga tushadi.

Ijtimoiy oʻzgarishlar, shaxs tarbiyasiga munosabat, jamiyatning shaxsga nisbatan talablari bilan birgalikda jahon tilshunosligi fani va ona tilining tadrisi ulkan yutuqlarni qoʻlga kiritdi; tilni imkoniyat, nutqni esa shu imkoniyatning sharoit va maqsadga mos ravishda yuzaga chiqishi deb oʻrganuvchi sistem tilshunoslik nazariyasi rivojlandi, ilgʻor davlatlarning koʻpida ona tilidan taʼlim mazmuni tubdan yangilandi. Ona tili mashgʻuotlari bolalarda mustaqil va ijodiy fikrlash, fikr mahsulini ogʻzaki va yozma shakllarda toʻgʻri va ravon ifodalash koʻnikmalarini shakllantirishning bosh omiliga aylantirildi. oʻrta umumiy taʼlim maktablarida ona tili oʻqitishning mavjud ahvoli taʼlim mazmunini yangilashni hayotiy zaruriyat qilib qoʻydi.

Yangi iqtisodiy munosabatlar har qanday faoliyatni uning beradigan pirovard iqtisodiy natijasi bilan baholashni talab etadi. Jumladan, taʼlimga sarflanadigan moddiy xarajatlar taʼlimning natijasi bilan qoplanib qolmay, balki sarf boʻlgan xarajatlardan koʻproq moddiy manfaat kelishi lozim. Bu-taʼlimning barcha boʻgʻinlari va sohalari, jumladan, ona tili taʼlimi uchun qoʻyiladigan umumiy, zamonaviy, iqtisodiy va maʼnaviy talabdir.

Maktabda ona tilini fan sifatida oʻqitish qanday moddiy manfaat berishi mumkin, qanday qilib ona tili taʼlimini moddiy jihatdan manfaatli, foydali qilish mumkin?

«Ona tili fani moddiy manfaat keltirmaydi» degan fikrga qoʻshilib boʻlmaydi. Chunki ona tili taʼlimi natijasida oʻquvchi DTS talablari darajasida muayyan malaka va koʻnikmalar hosil qiladi va bu koʻnikma hamda malakalarning davr talablariga

mosligi bevosita iqtisodiy ko'rsatkichlar-moddiy manfaat ko'rsatkichlari bilan o'lchanadi. Ona tili fanining moddiy ko'rsatkichlari bolalarning imlo savodxonligi, so'z boyligi va undan foydalanish mahorati, mustaqil ijodiy fikrlay olishi, fikr mahsulini maqsadga muvofiq ravishda og'zaki va yozma shakllarda bayon qila olishi kabilarda namoyon boiadi.

Maktabda ona tilini fan sifatida o'qitmay turib, ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalab bo'lmaydi. Chunki ona tili fani o'quvchilarni milliy til va uning tarixi, boy madaniy o'tmishi bilan tanishtiradi, milliy qadriyatlarimiz, an'analarimiz, urf - odatlarimizni qadrlashga o'rgatadi.

Ona tili avlodlarni avlodlarga bog'lovchi zanjirdir. Agar yozuv, yozma nutq bo'lmaganda edi, madaniy boyliklarimiz, fan, texnika va xalq xo'jaligining boshqa sohalarida qo'lga kiritilgan ulkan yutuqlarimizni avlodlardan avlodlarga o'tkaza olmagan bo'lardik.

«Ma'lumki, o'zlikni anglash, milliy ong va tafakkuming ifodasi, avlodlar o'rtasidagi ruhiy-ma'naviy bog'liqlik til orqali namoyon bo'ladi. Jamiki ezgu fazilatlar inson qalbiga, awalo, ona allasi, ona tilining betakror jozibasi bilan singadi. Ona tili - bu millatning ruhidir», - deb Prezidentimiz ona tilini ulug'laydi.

Til inson ruriy faoliyati maqsuli bo'lganligidan uning ham subuti (sistem tuzilishi)ni to'la va mukammal idrok qilish imisoni cheklangan. Shu bois ko'pchilik xalq o'z tilini asrlar osha tadqiq qilib keladi. Malomatli maraz bo'lgan mustamlakachilikdan qutulgan o'zbek ham bu ishga jiddiy kirishdi. Ishning samarali bo'lishi uchun *turkning sitamzarif yigitlari* (Navoiy) ruhni mustamlakachilik asoratidan xalos etmog'i darkor. Shunda *baxtsiz turkiy tilni* (Fitrat), *yarmiga arabiy, forsiy ulangani kamlik qilib, bir chetiga rus ipili ham yopishtirilgan tilimizni* (Abdulla Avloniy) ingliz tili soyasiga aylanib qolishidan asray olamiz. Ota-bobolardan meros, bebaho xazina bo'lgan tilimizning subutiy sifatlarini idrok qilishda bir qadam olg'a qo'yish imkoni tug'iladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1.Ahmadovich H. H. et al. *IJODIY TOPSHIRIQLAR O 'QUV MOTIVLARINI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 293-294.*

2.Ahmadovich H. H. et al. *BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA O 'ZLASHTIRISH JARAYONINING PSIXO-DIDAKTIK ASOSLARI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 332-334.*

3.Ahmadovich H. H. et al. *O 'QUVCHILARNING BILUV FAOLLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN DARSDAN TASHQARI ISHLAR VA ULARNI TASHKIL ETISH METODIKASI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 343-345.*

4.Ahtamovich H. H., Shixnazarovna J. A. *O 'QUVCHILAR O 'ZLASHTIRISH DARAJALARINI TASHHISLASH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 306-309.*

5.Ahmadovich H. H., Aminovna A. S. *BOSHLANG 'ICH SINF O 'QISH DARSLARIDA DIDAKTIK O 'YIN VA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 100-102.*

6.Ahmadovich H. H., Amrulloevna S. D. *RUNN BITIKLARI AXLOQ VA VATANPARVARLIKNING YUKSAK NAMUNASI SIFATIDA //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 248-250.*

7.Ahmadovich K. H., Bahridinovna S. G. *Development and practical application of acmeological technologies of student assessment diagnose //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2022. – T. 11. – №. 6. – C. 141-145.*

8.Ahmadovich K. H., Zokirovna Z. A. G. *THE PROBLEM OF HUMAN EDUCATION AND MORALITY IN FOLKLORE //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – T. 25. – C. 133-137.*

9.Ahmadovich K. H., Nodirkulovna A. I. *Theory of Fairy Tales in Primary Grades, The Nature of the Fairy Tale Genre //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – T. 3. – №. 7. – C. 130-133.*

10.Ahmadovich H. H. *Expression of Folklorisms in the Works of Ghafur Ghulam //European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630). – 2022. – T. 14. – C. 101-105.*

11.Hayitov H. A. *Sharq mumtoz adabiyotida ohang talqini //Мировая наука. – 2019. – №. 8. – C. 3-5.*